

CUVÂNT-ÎNAINTE

Cartea veche merge mai departe

Lucrările ediției a XVII-a a conferinței naționale *Bibliologie și Patrimoniu Cultural Național* s-au desfășurat la Alba Iulia în perioada 15-16 iunie 2023, într-o atmosferă marcată de evenimente culturale reprezentative pentru istoria cărții și a tiparului: 515 ani de la tipărirea *Liturghierului* lui Macarie (1508), 375 de ani de la tipărirea *Noului Testament de la Bălgrad* (1648), 335 de ani de la tipărirea *Bibliei* lui Șerban Cantacuzino (1688) și comemorarea a 225 de ani de la moartea fondatorului Bibliotecii Batthyaneum, episcopul romano-catolic Ignác Batthyány.

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia și Muzeul Național al Unirii Alba Iulia au gândit și au organizat această ediție în cheia trinomului carte-bibliotecă-bibliotecari, o ecuație culturală cu implicații profunde pentru istoria și devenirea civilizațiilor.

Conferința a inclus trei secțiuni: *515 ani de la tipărirea primei cărți în spațiul românesc; Cărți, biblioteci și bibliotecari în Europa (sec. XV-XIX). 225 de ani de la moartea episcopului Ignác Batthyány; Digitalia – perspectivele valorificării moștenirii culturale. Provocări și realizări în procesul de digitizare a cărții în spațiul românesc și european.*

Cartea veche merge mai departe a devenit, pentru organizatorii BIBLIO Alba Iulia, dezideratul transformat în misiunea asumată de a nu lăsa moștenirea culturală a civilizației cărții vechi în uitare, de a încuraja tinerii cercetători în apropierea de acest domeniu, de a oferi celor consacrați un cadru de dezbateri profesionist și de a revitaliza potențialul de cercetare a patrimoniului cultural în acord cu transformările digitale ale ultimilor ani.

Uvertura lucrărilor conferinței a fost susținută de o expoziție de excepție – *Începuturi. Tiparul în Țările Române în secolul al XVI-lea* – organizată de Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, în generosul spațiu expozițional de la Museikon, care a pregătit și potențat atmosfera pentru dezbaterile științifice ale celor două zile.

Programul a reunit și în acest an subiecte variate care, prin prezentarea și dezbaterile lor, au pus în lumină minuțiozitatea și pasiunea specialiștilor sau cercetătorilor aflați la început de drum pentru cercetarea cărții vechi: *Ioan din Vintz – un poet necunoscut; Evoluția ritului liturgic din secolul al XVI-lea; cât a evoluat practica liturgică menționată în Liturghierul lui Macarie comparativ cu Liturghierul de la București; Contribuții la istoria ritului bizantino-slav al românilor: Liturghierul de la Mănăstirea Dealu (1646); Confesionalizarea reprezentată de evangheliile didactice în România și comunitatea polono-lituaniană; Noul Testament de la Bălgrad. Etapele redactării; „Șuma capetelor”*

– un exercițiu obișnuit în traduceri biblice din Transilvania, începând cu *Noul Testament de la Bălgrad (1648)*; *Noul Testament de la Bălgrad și Catehismul uitat al lui Gheorghe Brancovici (1690)*; *Semnificația momentului Macarie în evoluția activității tipografice în spațiul românesc*; *Embleme spațio-temporale importante în Predosloviile cărților românești vechi*; *Cartea de rugăciuni a lui Dosoftei*; *Primele ilustrații ale unui calendar românesc (Iași, 1785, tipograf: Mihail Strilbițchi)*; *Date noi privind activitatea tipografului Duca Sotiriovici din Thassos*; *Devoțiunile unui episcop renașcentist: Textele de rugăciune din Orationale de John Thurzó*; *De la Strasbourg în Transilvania. Dovezi privind circulația cărților pe piețele periferice*; *Ignác Batthyány și panegiricul său dedicat Sfântului Ignățiu de Loyola*; *Batthyány Ignác și activitatea tipografiei episcopale la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Aport material, contribuții științifice și culturale*; *Mózes Keserű: manuscrisele ultimului astronom important al Institutului Batthyanian*; *Lectori și lecturi la Biblioteca Batthyaneum de la Alba Iulia pe parcursul secolului al XIX-lea*; *Completări la istoria incunabilelor din Oradea. Trei incunabile în colecțiile Bibliotecii Județene „Gheorghe Șincai” Bihor*; *„Slovacica” în biblioteci ieșene (1687-1800)*; *Carte veche și vederi urbane în Biblioteca Națională Emanuelee III din Napoli*; *Preocupările lui Ioan Bianu pentru găsierea unui nou local al Bibliotecii Academiei Române între anii 1909-1915*; *Manuscrisele lui Alexandru Rosetti în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I”*; *Biblioteca Mănăstirii Cernica în prima jumătate a secolului al XIX-lea*; *Tipărituri brâncovenești din colecția Mănăstirii Bistrița Olteană*; *Cărțile Școlii Ardelene în colecții sălăjene – conservare, circulație, însemnări (III)*; *Biserică, preoți și enoriași la Oarda de Sus. File de istorie de pe cărți vechi (secolele XVII-XIX)*; *Mărți tipografice și editoriale române în secolele XIX-XX. Perioade, stiluri, iconografie*; *Societatea Biblică Rusă și tipărirea la Sankt-Petersburg a Sfintei Scripturi în limba română (1817, 1819)*; *Spre un manual al confesorului în Biserica Română Unită? Historie evanghelică de Teodor Pop și semnificațiile sale*; *Contribuția lui David Prodan la Bibliografia Românească Veche*; *Aristocrate bibliofile din Transilvania secolului XVIII. Analiză comparată cu accent asupra obiceiurilor de colecționare a contesei Zsuzsanna Bethlen de Iktár*; *Recepția operelor lui Schonaeus și Rossaeus în școlile reformate mureșene și clujene din secolul al XVII-lea. Introspecție filologică și biblioteconomică în recepția operelor lui Vergiliu și Terențiu*; *Peregrinarea transilvănenilor la școlile din Slovacia în secolul al XVII-lea prin cărți și bibliografii*; *Operele teologilor Reformei protestante în bibliotecile de sorginte romano-catolică, reformată și unitariană din Ardeal*; *Biblioteca Ráday*; *O reșezare a textului Liturghierului lui Macarie într-o ediție digitală*; *Cercetând arhivele digitale: femei în Evul Mediu și Renaștere – educație, cultură și influență în societate*; *Biblioteca digitală, resursă pentru cercetarea academică studențească*; *Biblioteca Digitală a*

României – realizări; *Bibliotecile Batthyány în Ungaria secolului al XVIII-lea*. Dintre subiectele prezentate, o mare parte se regăsesc în cadrul numărului curent al revistei, motiv pentru care le mulțumim autorilor care au transmis comunicările susținute în vederea publicării.

Am menținut tradiția promovării la BIBLIO Alba Iulia a celor mai recente apariții editoriale de specialitate, în domeniul cărții vechi. Au fost prezentate lucrările semnate de Cornel Tatai-Baltă, *Gravorii în lemn de la Blaj (1750-1830)*, ed. a II-a, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2023; Nagy Levente, *Reforma la români. Un fenomen de transfer cultural în secolele XVI-XVII*, Oradea, Editura Ratio et Revelatio, 2021; *Vision de Varnava. Înțeleptului Varnava minunată arătare a vederii lui cu pildă tuturor*, edition et étude de Dana Shishmanian, Museikon Studies 2, Alba Iulia – Cluj-Napoca, Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia – Editura Mega, 2023; revista *Apulum – series Historia & Patrimonium LX/2023. Supplementum*.

Au fost prezente și în acest an instituțiile reprezentative în domeniul cercetării și valorificării patrimoniului cultural național: Asociația Bibliotecarilor și Bibliofililor „Amor Librorum Unit Nos” din România, Asociația „Moara de hârtie” Comana, Academia Română – Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu, Institutul de Istorie din cadrul Universității de Stat din Moldova, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca – Centrul CODEX și Școala Doctorală de Studii Lingvistice și Literare, Universitatea din București, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea „Transilvania” din Brașov, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Biblioteca Academiei Române București, Biblioteca Academiei Române – Filiala Cluj-Napoca, Biblioteca Batthyaneum Alba Iulia, filială a Bibliotecii Naționale a României, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, Biblioteca Sfântului Sinod din București, Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu Mureș, Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” din Bihor, Mănăstirea Bistrița – Vâlcea, Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva, Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia.

Ediția a XVII-a Conferinței a marcat participarea unor specialiști ai cărții din străinătate, cercetători independenți sau afiliați unor instituții de profil: Dana Shishmanian (Franța), Angela Škovierová, Oľga Vaneková (Slovacia), Nagy Levente, Hursán Szabolcs, Földvári Sándor, Korondi Ágnes, Melinda Simon, Veres Anna Mária (Ungaria). Participarea lor a reprezentat atât o confirmare a profilului științific al conferinței, cât și posibilitatea concretă de extindere a legăturilor de colaborare ale comunității BIBLIO, în beneficiul susținerii cercetării dedicate cărții vechi.

Organizatorii doresc să le mulțumească tuturor colaboratorilor și finanțatorilor pentru implicarea în organizarea Conferinței și pentru publicarea acestui număr al revistei *Apulum*.

Eva Mârza
Ana-Maria Roman-Negoi
Florin Bogdan